

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Adde quòd, sicut se habet principium in speculativis, ita & finis in practicis, ut sepe docent Aristoteles & D. Thomas: unde sicut principium speculativum certum, applicatum ad conclusionem per medium sophisticum, non causat assensum scientificum, sed erroneum; ita finis bonus, intentus per medium malum, non causat actum bonum, sed malum.

Denique, sicut in eo qui dat eleemosynam propter vanam gloriam, eleemosyna, in quantum est materia & instrumentum vanæ gloriæ, non est objectum bonum, sed malum (vitiatur enim à fine, & ad speciem ejus trahitur, ut in prima ratione præcedentis conclusionis expendimus) ita in eo qui furatur ad dandam eleemosynam, eleemosyna non est bonus finis, sed malus, quia est causa furandi, & ratio eligendi malum medium, à quo vitiatur, atque ad speciem ejus trahitur: Ergo sicut primus actus est omnino malus, non verò mixtus ex bonitate & malitia, ita & secundus. Unde D. Thomas hic qu. 19. art. 7. ad 3. sic ait: *Sive voluntas sit ejus quod est secundum se malum, & sub ratione boni; sive sit boni sub ratione mali, semper voluntas erit mala: sed ad hoc quod sit bona, requiritur quod sit boni sub ratione boni, id est quod velit bonum, & propter bonum.*

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: D. Thomas hic art. 4. cum enumerasset in corp. quadruplicem actus bonitatem, in solut. ad 3. addit: *Nihil prohibet actionem habenti unam prædictarum bonitatum, deesse aliam, & secundum hoc contingit actionem, quæ est bona secundum speciem suam, vel secundum circumstantias, ordinari ad finem malum, vel è converso, non tamen est actio bona simpliciter, nisi omnes bonitates concurrant.* Ubi ponderanda sunt hæc verba, *habenti unam prædictarum bonitatum*: his enim S. Doctor aperte videtur docere, quod actio humana potest habere unam bonitatem moralem, puta ex objecto, & tamen carere aliis quæ desumuntur ex fine, vel circumstantiis, subindeque simul esse bona & mala. Unde in 2. dist. 36. qu. unica art. 5. in fine corp. ait: *Contingit actum habere bonitatem ex materia, & tamen eum malè fieri propter indebitas circumstantias.*

Respondens quod quando S. Doctor dicit quod actioni habenti unam bonitatem, puta ex objecto, contingit deesse aliam, scilicet ex fine, & ob istius defectum reddi peccaminosam, ly *habenti*, non facit sensum compositum, quali actio simul cum prædicto defectu talem bonitatem conferret, sed reddit sensum divisum, & solum significat, quod quantum est de se habiturus erat actus talem bonitatem, nisi advenisset malitia ex fine illam impediens. Sicut si diceretur, *habenti sanitatem contingit distemperari humores*, non esset verum in sensu composito, ita ut cum de facto est distemperies, revera sit sanitas, sed solum in sensu diviso, quia scilicet adesset tunc quantum est ex aliis principiis, nisi distemperies accidisset. Eodem modo intelligi & explicari debet alius locus desumptus ex libro 2. Sententiarum. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, patet ex locis quæ pro nostra assertione adduximus, in quibus, quacumque parte actus sit malus, denegat ei S. Thomas omnem bonitatem, subindeque docet bonitatem ex objecto, & malitiam ex fine, in eodem actu non posse com-

poni, seu simul reperiri: unde cum ait actui habenti unam bonitatem, deesse aliam, hoc necessario debet intelligi in sensu diviso, sicut exposuimus; præsertim cum idem S. Doctor locis supra citatis doceat circumstantiam malam transire in rationem objecti, atque ad eò ipsam bonitatem objectivam destruere.

Obijcies secundo: Cum quis dat eleemosynam propter vanam gloriam, ille actus est simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis: Ergo simul habet duas species moralitates, nempe bonitatem & malitiam. Consequentia patet, Antecedens etiam est evidens quantum ad secundam partem. Probatur verò quantum ad primam: Primò quia nullus actus potest esse malus ex objecto, nisi habeat objectum malum: Sed talis actus non habet objectum malum; nam finis ob quem fit, non est ejus objectum, sed circumstantia: Ergo non est malus ex objecto.

Secundo: Cum quis instat præcepto dandi eleemosynam, dat eleemosynam ob inanem gloriam; implet præceptum: Ergo talis actus est bonus ex objecto. Consequentia patet: cum enim præceptum sit de actu bono, impleri nequit nisi per actum bonum, saltem ex objecto.

Tertiò: Si talis actus esset malus ex objecto, haberet duplicem malitiam, unam ex fine, scilicet inanis gloriæ, aliam ex objecto depravato, scilicet ex eleemosyna vitiata: Sed hoc dici nequit; aliàs qui daret eleemosynam propter vanam gloriam, duplex peccatum committeret, quod videtur absurdum: Ergo, &c.

Quartò: Qui urgente præcepto dandi eleemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, melius facit, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum: Ergo ille actus non est omnino malus, sed retinet aliquam bonitatem, eam saltem quam habet ex objecto.

Denique: Volitio dandi eleemosynam ob inanem gloriam elicitur à virtute misericordiæ: Ergo est bona moraliter, saltem ex parte objecti. Consequentia liquet: quoniam virtus moralis non potest non respicere bonum honestum, quod est proprium ejus objectum. Antecedens verò probatur: Tum quia qui habet habitum misericordiæ, majorem habet facilitatem ad prædictum actum elicendum, quam qui hujusmodi habitu caret; quod signum est hunc actum à virtute misericordiæ procedere: Tum etiam quia talis actus repetitus auget facilitatem ad veros actus misericordiæ, atque ad eò ipsam virtutem misericordiæ: Sed virtus non augetur nisi actu à se elicitò: Ergo talis actus à virtute misericordiæ elicitur.

Huic argumento, quod est præcipuum fundamentum adversæ sententiæ, respondetur negando Antecedens, quantum à primam partem. Ad primam probationem in contrarium dicendum, quod licet objectum hujus actus, *volo dare eleemosynam propter inanem gloriam*, materialiter & in esse entis sit bonum, formaliter tamen ac in esse objecti, & ut actum illum terminat ac specificat, non est bonum, sed malum: tum quia habet rationem medii ordinati ad malum finem, scilicet vanam gloriam, unde non est conforme, sed difforme dictamini rectæ rationis & prudentiæ, ut in prima ratione declaravimus: tum etiam quia tunc circumstantia finis mali transit in rationem objecti specificantem, sicut in ultima probatione ostendimus.

Ad

23.

Ad secundam probationem, concesso Antecedente, nego Consequenciam. Ad cuius probationem respondeo ex D. Thoma *infra qu. 100. art. 9. & 10.* leges esse in duplici differentia: quaedam dantur de actibus humanis præcisè quoad substantiam, & entitatem physicam, vel (quod idem est) quoad bonitatem objectivam materiale; ut quæ præcipiunt succurrere indigenti, audire factum, similes: aliz verò dantur de fine & modo prædictorum actuum, & consequenter de eorum honestate & bonitate formali; cuiusmodi sunt illæ quæ disponunt de interiori rectitudine hominis, ac de his quæ pertinent ad directionem cordis, & ad ipsam justificationem & munditiam interiori, ut credere, sperare, diligere, pœnitere, non morchari in corde, non concupiscere rem alienam, &c. Leges igitur quæ dantur de sola substantia actûs (qualis, ut dixi, est illa quæ præcipit succurrere indigenti) adimpleri possunt per actum qui nullam habeat bonitatem formalem, dummodo circa materiam bonam seu objectam materialiter bonum versetur. Unde hæc instantia solum probat objectum huius actûs, *volo dare elemosynam propter inanem gloriam*, esse bonum materialiter, & in esse entis, non autem ostendit illud esse bonum formaliter, & in ratione objecti specificantis.

24.

Ad tertiam probationem respondeo. aliquos existimare in illo actû duplicem esse malitiam, unam vanæ gloriæ vitiantis, & aliam elemosynæ vitiatæ; tunc enim non manet vera elemosyna, sed fit materia vanæ gloriæ, ac instrumentum superbiæ. Unde Augustinus in regula, seu Epist. 109. ait quod *superbia bonis operibus infidatur ut pereant*; & Chrysologus loquens de hypocritis, dicit: *Crudele arte virtutes necat mucrone virtutum, jejuniu jejuniu perimit, orationem oratione vacuat, misericordiam miseratione prostermit*. Verosimilius tamen videtur non duplicari ibi malitiam, nec aliam dari distinctam à superbia, seu vana gloria, quæ, ut supra ostendimus, totum illum actum vitiat, adinstar fermenti, quod totam farinam cui inijcitur massam corrumpit, vel tineæ, quæ totum ex quo nascitur pannum corrodit. Unde Christus Matth. 6. dicebat: *Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosu erit*: ubi per oculum intelligant SS. Patres intentionem finis, quæ si sit mala, reddit totam actionem malam & tenebrosam, omnemque bonitatis lucem ab ea excludit.

25.

Ad quartam respondetur, quod etsi qui urgente præcepto dandi elemosynam, eam tribuit ob inanem gloriam, minus peccet, quam qui nullo modo adimplet tale præceptum, non tamen, propriè & formaliter loquendo, melius facit: quia neuter formaliter bene facit; & ideo comparativum melius est de subiecto non supponente. Sicut minus peccat qui dormiens adimplet, seu non frangit præceptum non furandi, quam qui illud violat: non tamen propriè melius facit; quia dormiens, nullam exercens operationem, nihil boni facit, & ubi non est bonum, melius esse non potest.

26.

Ad ultimam nego Antecedens: nam virtus moralis non concutitur nisi ad actus regulatos iudicio prudentiæ: volitio autem dandi elemosynam ob inanem gloriam non regulatur dictamine prudentiæ, ut supra ostendimus: ergo illa non procedit ab habitu misericordiæ, sed vanæ gloriæ. Ad primam probationem in contrarium dicendum est, majorem illam facultatem, quam

A experituris qui habet habitum misericordiæ, ad prædictum actum, non provenire per se huiusmodi habitu, sed per accidens: quia dum per se disponit potentiam ad proprium actum, per accidens removendo impedimenta ex parte materiæ, reddit ipsam potentiam faciliorem ad actum in materia similes, quamvis formaliter non sine actus virtutis, sed vitii: ad eum modum quo habens habitum misericordiæ acquisitæ, facilius est ad eliciendos actus infusæ; non quia virtus naturalis per se influat in actus infusæ, sed quia cum prædictæ virtutes conveniant in materia, licet non in ratione formali, eo ipso quod acquisita per se habilitet potentiam ad proprios actus, tollit impedimenta quæ ex parte materiæ retardare possent ad alios quoscunque in tali materia eliciendos. Per quod patet ad secundam probationem: nam etsi volitio dandi elemosynam ob inanem gloriam, non sit formaliter actus virtutis, potest tamen per accidens modo explicato augere facilitatem ad veros actus misericordiæ, tollendo impedimenta ex parte materiæ.

Objicies tertio: Actus credendi mysteria supernaturalia ut à Deo revelata, elicitur à virtute fidei, subindeque est bonus ex objecto. Sed ille potest ad malum finem ordinari, ut si aliquis credat propter vanam gloriam: Ergo idem actus potest esse simul bonus ex objecto, & malus ex fine operantis.

Confirmatur: Si aliquis vellet suscipere baptismum, aut pati martyrium ex vana gloria, talis volitio est mala, utpote relata ad malum finem, & bona, utpote dispositio ad justificationem, quæ per baptismum aut martyrium obtinetur: Ergo idem actus bonitatem & malitiam moralem simul habere potest.

Ad objectionem respondet Joannes à S. Thoma, quod ille qui credit ex motivo vanæ gloriæ, vel ex alio temporali, credit ex fide acquiescit, quæ innititur testimonio humano: sicut hæreticus mysteriis quæ non discedit, non assentitur ex vera fide supernaturali, sed ex motivo & testimonio humano; quia scilicet talia mysteria sibi videntur credibilia. Rationem assignat, quia (inquit) actus veræ fidei, debet à gratia excitante procedere: quando autem aliquis credit ex motivo vanæ gloriæ, talis assensus, cum sit peccatum, saltem veniale, non potest produci à gratia excitante, quæ non potest in actus malo influere: ergo nec potest esse actus veræ fidei.

Verum hæc ratio non videtur bona: malitia enim actus non obstat quominus ille sit ex motivatione divina supernaturali, quæ potest attingere entitatem actus mali, procedendo ab ejus malitia & deformitate, ut patet in sacerdote consecrante hostiam propter sortilegium, aut aliam malam finem: nam licet talis consecratio sit mala & sacrilega, procedit tamen ab auxilio speciale Dei, moventis & applicantis sacerdotem ut suæ virtutis instrumentum.

Verius ergo & probabilius est, prædictum actum à fide infusa procedere: cum enim essentialiter sit virtus intellectualis per se primò speculativa, nec secundum se respiciat objectum sub ratione boni, sed sub ratione primi veri, non videtur destrui ejus actus per hoc quod ad finem extrinsecum pravum referatur: quia talis relatio, licet repugnet bonitati morali, non tamen certitudinè & infallibilitati, quæ est essentialis fidei. Juxta quam doctrinam ad argumen-

lum responderetur, actum credendi propter vanam gloriam non habere bonitatem moralem ex objecto, et si elicitur à virtute fidei; quia non est de ratione actus fidei habere bonitatem moralem ex proprio objecto, vel aliunde, sed tantum veritatem & infallibilitatem.

Ad confirmationem dicendum, quod si aliquis ex inani gloria vellet suscipere baptismum, consequeretur quidem ex vi sacramenti, & ex opere operato, aliquem ejus effectum, scilicet characterem, ad quem non alia requiritur dispositio, quam voluntas eum suscipiendi; non reciperet tamen gratiam sanctificantem, quia baptismus eam non confert auctis, nisi median- te aliqua dispositione, quæ ad minus sit attritio supernaturalis, ut magis communiter docent Theologi in tractatu de sacramentis. Si autem vellet sequi eorum sententiam, qui dicunt volitionem suscipiendi baptismum sufficere ut gratiam conferat, dicere poteris, illam voluntatem non concurrere ad gratiam per modum dispositionis, sed per modum conditionis, sicut ad characterem; & sic non requiri quod sit bona moraliter. Qui autem vellet pari martyrium ob inane gloriam, nec gratiam, nec anteolam martyrii consequeretur: quia tale martyrium non esset verum, sed apparens; cum verum martyrium debeat esse effusio sanguinis propter Christum, aut fidei defensionem. Unde Hieronymus super illud ad Galat. I. Non officiamini inanis gloria cupidi, ait: *Martyrium ipsum si ideo fiat ut admirationi & laudi habeatur à fratribus, frustra sanguis effusus est. Imò aliqui existimant, profusionem vite & sanguinis in tali casu esse peccatum mortale: quia licet inanis gloria secundum se sit tantum veniale, tamen prodigere vitam ex inani gloria, vel alio pravo fine, est mortale: sicut absque aliquo bono fine morti se exponere.*

Objicies quarto: In naturalibus potest eadem res esse bona ex uno capite, & simul mala ex alio; nam idem homo potest esse boni auditus, & mali visus; habere pulchras manus, & pedes deformes: Ergo & in moralibus eadem actio potest simul esse bona ex objecto, & mala ex fine, vel e contra. Consequentia probatur: quia ut ait S. Thomas art. 1. hujus questionis: *De bono & malo in actionibus oportet loqui, sicut de bono & malo in rebus.*

Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dico de bonitate & malitia in moralibus, quantum ad multa loquendum esse, sicut de bono & malo in naturalibus; nam sicut in rebus naturalibus, una est bonitas essentialis, alia accidentis, ita in moralibus, una bonitas desumitur ab objecto, alia à circumstantiis, quæ sunt veluti accidentia actuum humanorum. Item sicut bonitas totalis confertur ex plenitudine essendi in esse naturali, ita & in esse morali. Sed discrimen est in eo, quod in naturalibus malum unius partis non inficit aut destruit bonitatem alterius; unde bonitas ex essentiali potest simul esse cum malo accidentis, & bonitas unius partis, cum malo alterius; in moralibus verò, malitia quæ est ex fine, vel aliis circumstantiis, totum actum inficit, & omne bonum ejus destruit, ut supra ostendimus; sicque impossibile est, bonitatem ex objecto stare cum malitia ex fine, vel bonitatem ex fine cum malitia ex objecto; sicut docent Theologi in tractatu de virtutibus, quod virtutes morales, licet in-

ter se sint essentialiter distinctæ, tamen ita sunt connexæ, ut nulla adsit, si una desiciat.

Objicies ultimum contra secundam conclusionem: *Iste actus, volo furari ut dem elemosynam, est bonus ex fine, & malus ex objecto: Ergo habet simul duas species moralitatis. Consequentia patet, Antecedens probatur. Idcirco iste actus, volo dare elemosynam propter inanem gloriam, est malus ex fine, quia ordinatur ad malum finem, & ex tali ordinatione vitatur: Sed iste actus, volo furari ut dem elemosynam, non ordinatur ad finem malum à quo vitatur: Ergo non est malus, sed bonus ex fine.*

Confirmatur: *Isti duo actus, volo jejunare ut dem elemosynam: & volo furari ut dem elemosynam, habent eundem finem, scilicet elemosynam: Sed hic finis tribuit priori actui bonitatem suam: Ergo & posteriori.*

Ad objectionem respondeo negando Antecedens, quantum ad primam partem. Ad cujus probationem dicendum, quod licet in isto actu, volo furari ut dem elemosynam, elemosyna non sit medium ad malum finem, sicut in priori actu, quo quis vult dare elemosynam propter vanam gloriam, subindeque non ex eo vitatur; bene tamen ex eo quod sit finis movens ad malum medium, & malitia medii redundet in finem, ejusque bonitatem destruat. Unde

Ad confirmationem dico quod licet isti actus, volo jejunare ut dem elemosynam, & volo furari ut dem elemosynam, materialiter habeant eundem finem, non tamen formaliter: nam in secundo actu malitia medii vitat finem, & in ipsum refunditur, ita ut finis non sit elemosyna absolute, sed ut causa furti; ex quo efficitur mala malitia furti.

ARTICULUS II.

An possit idem actus moralis habere duplicem speciem, quæ simul sit bona, vel simul mala?

OSTENDIMUS articulo præcedenti, eundem actum non posse simul habere duas species moralitatis inter se oppositas, bonitatis scilicet & malitiae: nunc breviter discutiendum est, an possit habere simul duas species bonitatis, vel duas species malitiae: v. g. dum aliquis vult jejunare ad satisfaciendum pro peccatis, quæritur an ejus actus sit simul in specie abstinentiæ & penitentiæ: vel dum quis vult furari ut fornicetur, vel occidere ut furetur, an talis actus sit simul in specie furti & fornicationis, vel in specie homicidii & furti?

Partem negativam tenet Vazquez hic disp. 37. cap. 3. ubi negat eundem numero actum humanum posse esse in duplici specie bonitatis moralis, quarum una sit ex objecto, alia verò ex fine; quamvis concedat posse esse in duplici specie malitiae moralis, & in suam sententiam pertrahere conatur Ferratiensem, & aliquos ex Nominalibus, quos tamen Salmanticenses & alii Moderni ab hac opinione vendicant. Unde vix est qui prædictæ subscribat sententiæ, præter Vazquem, cui proinde adaptari potest illud Genes. 16. *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum.*